

مقدمه:

بیشتر از نیمی (۵۶٪) از علل مسمومیت‌ها داروها هستند. و در میان مسمومیت‌های دارویی، مسمومیت با داروهای موثر بر سیستم اعصاب مرکزی مثل ضد دردها و خواب آورها و ضد افسردگی‌ها رایج ترند که احتمالاً به دلیل دسترسی بیشتر افراد به این داروها و فروش بدون نسخه آنهاست. همچنین افرادی که داروی ضد افسردگی و یا روان گردن مصرف میکنند تمایل بیشتری به مصرف دارو ها مسمومیت‌های دارویی دارند. مسمومیت با داروهای هورمونی، داروهای آنتی میکروبیال و داروهای قلبی و تنفسی در رتبه‌های بعدی قرار میگیرند.

فراوانی مسمومیت‌های دارویی وابسته به سه عامل است :

- ۱) دسترسی افراد به داروها: احتمال مسمومیت با دارو هایی که بیشتر در خانه یافت میشوند بیشتر است.
 - ۲) شدت مسمومیت زایی داروها
 - ۳) شرایط روانی مصرف کننده دارو
- مسمومیت با دارو های اعصاب میتواند باعث اختلال هوشیاری فرد شود .
- در یک بیمار غیرهوشیار بعضی از مواد می تواند مطرح کننده مسمومیت دارویی باشد مثلا:
- ۱) سابقه اختلالات روحی و روانی بیمار
 - ۲) سابقه بحران روحی اخیر
 - ۳) بوی خاص نفس و یا ترشحات دهان بیمار میتواند مطرح کنند بعضی از انواع خاص مسمومیت‌ها باشد.
 - ۴) وجود قرص ها و کپسول‌ها و یا ورقه‌های خالی قرص در اطراف بیمار
 - ۵) وجود آثاری از زخم‌های ناشی از آسیب به خود در بیمار غیر هوشیار میتواند احتمال مسمومیت دارویی را مطرح کند.
- در برخورد با یک بیمار غیر هوشیار (چه در اثر مسمومیت دارویی و چه غیر آن) باید به سه نکته اساسی توجه کرد :
- ۱) وضعیت تنفس: راه هوایی بیمار باید سریعاً باز شود. در صورت وجود ترشحات فراوان، ترشحات تمیز شود، دندان مصنوعی، آدامس، مواد غذایی و یا باقیمانده دارو ها سریعاً از دهان فرد خارج شود.
 - آیا تنفس خود بخودی دارد؟ در صورت نبود تنفس خود بخودی، تنفس دهان به دهان داده شود.
 - ۲) وضعیت قلب و عروق: به این نکته توجه شود که آیا نبضهای بیمار لمس میشود. فشار خون بیمار اندازه گیری شود. در صورت نیاز باید ماساژ قلبی داده شود و انفوزیون وریدی مایع ایزوتونیک آغاز شود.
- (درجه حرارت بیمار

پس از بررسی سه مورد حیاتی و انجام اقدامات مذکور بیمار باید هر چه سریع تر به مرکز اورژانس مسمومین منتقل شود و البته پیش از آن باید مرکز مورد نظر را از این امر مطلع نمود. داروی مشکوک را باید همراه بیمار به مرکز اورژانس حمل کرد و در صورت امکان مواد استفراغ شده در ظرف شیشه ای ریخته شود و به مرکز اورژانس منتقل شود. در صورتی که بیمار نسبتاً هوشیار است و قدرت پاسخ گویی به سوالات را دارد باید شرح حال دقیقی تا حد امکان از بیمار گرفته شود.

در تاریخچه بیمار ۵ سوال اساسی باید پرسیده شود :

(۱) چه دارویی مصرف کرده است ؟

(۲) چه مقدار مصرف کرده است ؟

(۳) فاصله زمانی از زمان مصرف دارو چقدر است ؟

(۴) آیا استفراغ کرده است ؟

(۵) بیمار از نظر وجود بیماری زمینه ای بررسی شود مثلاً سابقه دیابت و مصرف قرص های پایین آورنده قند خون و سابقه فشار خون بالا و یا نارسایی قلبی ، کلیوی ، کبدی و مصرف داروهای مرتبط با آن بیماری ها. در صورتیکه بیمار هوشیار نباشد این شرح حال باید از اطرافیان بیمار گرفته شود.

پس از اخذ شرح حال اقدام بعدی کم کردن جذب سم است . روش های متعددی جهت پیشگیری از جذب پوستی ، چشمی ، تنفسی و به خصوص گوارشی وجود دارد .

در صورت تماس پوستی و چشمی با ماده سمی، موضع باید به مدت ۱۰ تا ۱۵ دقیقه با آب معمولی شستشو داده شود. جهت کاهش جذب گوارشی دارو می توان قبل از رساندن بیمار به بیمارستان با تحریک ته حلق، بیمار را وادار به استفراغ کرد. البته در صورتی که زمان کمی از مصرف دارو گذشته باشد (ترجیحاً کمتر از یک ساعت)، بیمار هوشیار باشد ، تشنج نداشته باشد ، قادر به اوغ زدن باشد، مواد سوزاننده و یا تیز مصرف نکرده باشد و نفت و مواد مشابه آن را نخورده باشد و اولسرپیتیک فعالی نداشته باشد.

در نهایت با توجه به اینکه بیشتر از ۹۰٪ تماس با سموم و مسمومیت های دارویی در خانه رخ میدهد و همیشه و همه جا **پیشگیری** بهتر از درمان است باید به چند نکته توجه خاص داشت:

(۱) داروها و سموم خطرناک مثل حشرها کش ها در کابینت ها و یا محفظه های قفل شده نگاه داری شود.

(۲) داروهای مصرف نشده و تاریخ گذشته دور ریخته شود

(۳) همه داروها برچسب داشته باشد و برچسب داروها به خوبی چک شود .

(۴) داروها را از پوشش خودشان بیرون آورده نشوند و در پاکت یا کیف نگاه داری نشوند.

تاکید می‌کنیم فاصله زمانی بین خوردن دارو و درمان مناسب، جهت جلوگیری از آسیب جدی یا مرگ، بسیار حیاتی است و نتیجتاً ضروری است شماره تلفن‌های مراکز کنترل مسمومیت یا اورژانس نزدیک محل زندگی خود را یادداشت کنید و در دسترس همه اعضای خانواده باشد. تلفن مرکز اطلاعات داروها و سموم در دانشگاه علوم پزشکی مشهد که در ساعات اداری پاسخگو می‌باشد ۰۵۱۱-۷۶۳۴۰۱۴ و تلفن چهار شماره ای شبانه روزی تهران ۸۸۹۲۳۱۹۵-۰۲۱ و ۸۸۸۹۰۸۵۶-۰۲۱ می‌باشد.

به یاد داشته باشیم داروها میتوانند باعث مرگ شوند . دارویی را بدون تجویز پزشک مصرف نکنیم.